

УДК 342.951

DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2022.24.17>

ОСОБЛИВОСТІ ВІДЧУЖЕННЯ МАЙНА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Миронюк Роман Вікторович,
доктор юридичного наук, професор,
професор кафедри адміністративного
права, процесу та адміністративної
діяльності
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна)
ORCID: 0000-0002-9620-5451

Сластнікова Ганна Олександрівна,
аспірант кафедри адміністративного
права, процесу та адміністративної
діяльності
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна)

У статті здійснено аналіз вітчизняного законодавства, вітчизняної практики застосування такого заходу відсічі збройної агресії під час воєнного стану як примусового вилучення майна для суспільної необхідності, та висловлено науково обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення законодавчих підстав його застосування орієнтуючись на необхідність забезпечення захисту прав громадян та юридичних осіб.

З'ясовано, що процедури відчуження майна для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності можна віднести процедури відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності та процедури відчуження приватного та комунального (муніципального) майна в умовах правового режиму воєнного стану. Встановлено, що дані процедури є адміністративними, оскільки здійснюється за ініціативи суб'єктів владних повноважень на виконання останніми владно-управлінських функцій та в межах публічно-правових відносин, також необхідно вказати на схожість правової природи даних процедур та порядку їх реалізації, однак з відмінністю в приводах, об'єктах відчуження та порядку їх судового оскарження та вади процедури відчуження індивідуального майна в умовах правового режиму воєнного стану, зокрема стосовно обмеження прав власників майна та відсутності обмежень повноважень суб'єктів владних повноважень.

Доведено, що в Законі про відчуження в умовах воєнного стану необхідно визначити перелік рухомого та нерухомого приватного та комунального майна, яке не може бути примусово вилучено для суспільних потреб та потреб національної оборони в умовах воєнного стану, яке має стратегічне значення для розвитку економіки (високотехнологічне сільськогосподарське обладнання, механізми обробки землі, майнові комплекси ресурсного забезпечення та ін.); а на рівні Постанови КМУ необхідно систематизувати порядок примусового вилучення для суспільних потреб та потреб

національної оборони рухомого та нерухомого приватного та комунального майна і порядок відшкодування шкоди власникам такого майна.

Ключові слова: примусове відчуження майна для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності, відчуження в умовах воєнного стану, правове регулювання, напрямки удосконалення законодавства.

FEATURES OF ALIENATION OF PROPERTY IN MARTIAL LAW: ADMINISTRATIVE AND LEGAL ASPECT

Mironyuk Roman Viktorovych,
Doctor of Law, Professor,
Professor at the Department
of Administrative Law, Process
and Administrative Activity
(Dnipropetrovsk State University
of Internal Affairs, Dnipro, Ukraine)

Slastnikova Hanna Oleksandrivna,
Postgraduate Student at the Department
of Administrative Law, Process
and Administrative Activity
(Dnipropetrovsk State University
of Internal Affairs, Dnipro, Ukraine)

The article analyzes the domestic legislation, domestic practice of using such a measure to repel armed aggression during martial law as forcible seizure of property for public necessity, and presents scientifically sound proposals to improve the legal basis for its application based on the need to protect the rights of citizens and legal entities.

It was found that the procedures for the alienation of property for public needs or for reasons of public necessity can include procedures for the alienation of land, other immovable property located on them, which are privately owned and the procedure for alienation of private and municipal (municipal) property under the legal regime of martial law. It is established that these procedures are administrative, as it is carried out at the initiative of the subjects of power to perform the last power-management functions and within public relations, it is also necessary to point out the similarity of legal nature of these procedures and their implementation, but reasons, objects of alienation and the procedure for their judicial appeal and defects in the procedure of alienation of individual property under martial law, in particular regarding the restriction of property rights and lack of restrictions on the powers of subjects of power.

It is proved that the Law on Alienation under Martial Law should define the list of movable and immovable private and communal property that cannot be forcibly confiscated for public and national defense needs under martial law, which is of strategic importance for economic development (high-tech agricultural equipment, land cultivation mechanisms, property complexes of resource provision, etc.); and at the level of the Resolution of the Cabinet of Ministers it is necessary to systematize the procedure for forced seizure of movable and immovable private and communal property for public needs and the needs of national defense and the procedure for compensating the owners of such property.

Key words: compulsory alienation of property for public needs or for reasons of public necessity, alienation under martial law, legal regulation, areas for improving legislation.

Постановка наукової проблеми. Адміністративно-правові засади примусового відчуження майна для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності закладені в статті 41 Конституції України, в якій визначено що «примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості» [1]. Ці підстави є виключними, при їх наявності може бути порушено одне із основних конституційних прав – право приватної власності. Необхідність примусового відчуження майна для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності виникає у всіх цивілізованих спільнотах які прагнуть до розвитку, а його порядок урегульовано на рівні Конституції та законів.

Слід зауважити, що примусове відчуження об'єктів права приватної власності здійснюється зазвичай органами публічної влади для задоволення потреб громади (суспільних потреб) у розширенні автодорожньої, культурної, освітньої, спортивної інфраструктури за рахунок перед усім викупу приватних земельних ділянок, які знаходяться в зонах перспективної громадської забудови, в той же час є приватною власністю і потребують цивілізованих підходів щодо їх оплатної передачі для громадських потреб, а саме – виплати адекватних сум компенсаційного відшкодування вартості даних земель для власників та звернення цих земельних ділянок для першочергових суспільних потреб (розширення автодоріг, будівництва аеропортів, будівництва об'єктів критичної та соціальної інфраструктури). І тільки при таких умовах примусове відчуження є законним і таким, що не викликає конфлікту між органами публічної влади та фізичними і юридичними особами щодо права власності. Тут працює принцип «пріоритетності суспільних потреб над приватними». Таким чином ретельне дотримання законності при здійсненні процедур примусового відчуження майна для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності є запорукою гарантування права приватної власності та реалізації права ефективного використання та розвитку суспільної інфраструктури.

Примусове вилучення майна з мотивів суспільної необхідності здійснюється як виняток в період введення надзвичайного стану для ліквідації негативних наслідків, які стали підставою надзвичайного стану (оповзні, повені руйнівного характеру, значне поширення площ пожеж, техногенні явища та катастрофи). Як виключення примусове вилучення майна з мотивів суспільної необхідності може здійснюватися в період введення воєнного стану, наразі необхідність запровадження якого була викликана введенням на підставі Указу Президента України від 24 лютого 2022 року № 64 «Про введення воєнного стану» у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України [2]. Саме в п.3 цього документу, на вимогу законодавства визначено можливість у разі необхідності обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина, зокрема права власності, передбаченого статтями 41 – 44 Конституції України.

Введення воєнного стану в Україні ставить нові виклики перед Україною, які за 30-річну історію існування сучасної незалежної України виникають вперше і зумовлюють застосування критичних (не властивих нормальному розвитку держави) норм, реалізація яких може через обмеження певних прав громадян забезпечити належну обороноздатність країни, створити можливості для відсічі збройної агресії та забезпечити конституційні права громадян, зокрема в тому числі на захист їх права власності.

У зв'язку з цим виникає необхідність повернутись до наукового аналізу вітчизняного законодавства, вітчизняної практики застосування такого заходу відсічі збройної агресії під час воєнного стану як примусового вилучення майна для суспільної необхідності, та висловити науково обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення

законодавчих підстав його застосування орієнтуючись на необхідність забезпечення захисту прав громадян та юридичних осіб, що і формуватиме завдання наукового дослідження в межах цієї статті.

Виклад основних положень. Правові відносини, що виникають з приводу примусового відчуження майна в умовах правового режиму воєнного стану, врегульовані Законом України «Про правовий режим воєнного стану» (далі- Закон про воєнний стан) [3] та Законом України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» (далі – Закон про відчуження в умовах воєнного стану) [4].

Нижче доцільно здійснити аналіз підстав, умов та процедури примусового відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного стану, виокремити вади правового регулювання цієї процедури та запропонувати окремі шляхи її удосконалення.

Об'єктом відчуження в умовах воєнного стану є індивідуально визначене майно, що перебуває у приватній або комунальній власності та яке переходить у власність держави для використання. Відповідно до Цивільного кодексу України, а саме статті 190 «майном як особливим об'єктом вважаються окрема річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки»; в свою чергу в статті 181 ЦПКУ вказує, що до майна – речей слід відносити «нерухомі речі (нерухоме майно, нерухомість) – земельні ділянки, а також об'єкти, розташовані на земельній ділянці, переміщення яких є неможливим без їх знецінення та зміни їх призначення» [5]. З огляду на це об'єктом відчуження в умовах воєнного стану може бути крім рухомого майна і нерухоме майно – земельні ділянки, які знаходяться у приватній або комунальній власності. В той же час слід зауважити, що стаття 8 Закону про воєнний стан, яка передбачає примусове відчуження майна як заходу правового режиму воєнного стану може поширюватись і на нерухоме майно – земельні ділянки. На це вказує і норма статті 7 Закону України «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності», в якій зазначено, що «органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування відповідно до своїх повноважень та в порядку, визначених цим Законом, мають право викупу земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у власності фізичних або юридичних осіб, для таких суспільних потреб для забезпечення національної безпеки і оборони [6]. Однак реалії введення воєнного стану та аналіз фактичних обставин захисту території України від збройної агресії росії вказує на те, що відсутня необхідність відчуження земельної ділянки для потреб оборони, однак частіше всього земельна ділянка може тимчасово бути зайнята військовими формуваннями для тимчасового розміщення військових частин, окопів та бліндажів та ін., що унеможливує її цільове використання власником, а відповідно власник не отримує прибуток з цієї земельної ділянки, тому на законодавчому рівні має бути урегульовано порядок відшкодування шкоди власнику земельної ділянки за час тимчасового її використання в період введення воєнного стану.

Одним із правових механізмів урегулювання цього питання може стати внесення відповідних змін до законодавства, а саме:

ч. 1 статті 8 Закону про воєнний стан доцільно доповнити п. 25 наступного змісту: *«примусово використовувати земельні ділянки, що перебувають у приватній або комунальній власності для потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану в установленому законом порядку та видавати про це відповідні документи встановленого зразка з подальшим відшкодуванням збитків понесених її власниками»;*

статтю 3 Закону про відчуження в умовах воєнного стану доповнити ч.4 такого змісту: *«Примусове використання земельних ділянок, що перебувають у приватній або комунальній власності для потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану в установленому законом порядку може здійснюватися з відшкодуванням збитків понесених її власниками».*

Юридичною підставою відчуження майна є Указ Президента України «Про введення воєнного стану», прийнятий в установленому законом порядку та норма статті 8 «Заходи правового режиму воєнного стану» Закону про воєнний стан, яка вказує на те, що «в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан, військове командування разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення) самостійно або із залученням органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, передбачених указом Президента України про введення воєнного стану можуть примусово відчужувати майно, що перебуває у приватній або комунальній власності, вилучати майно державних підприємств, державних господарських об'єднань для потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану в установленому законом порядку та видавати про це відповідні документи встановленого зразка» [2]. Фактичною підставою відчуження майна в умовах воєнного стану є задоволення потреб військових формувань для ліквідації військової загрози, якщо наявного державного майна для належного забезпечення обороноздатності країни або ліквідації наслідків збройної агресії не достатньо; підставою для примусового відчуження такого майна не може бути необхідність поповнення матеріальних резервів Збройних сил України та підрозділів територіальної оборони у випадку, наприклад, завершення активної стадії бойових дій, які не підлягають негайному використанню. Для виключення зловживань щодо примусового відчуження приватного або комунального майна в період введення воєнного стану, а також з метою захисту права приватної (комунальної) власності доцільно в законі конкретизувати фактичні підстави такого відчуження, зокрема ст. 3 Закон про відчуження в умовах воєнного стану п.4 такого змісту: *«Примусове відчуження або вилучення майна, необхідного для відвернення або ліквідації наслідків надзвичайної ситуації або збройної агресії, що стали причиною введення правового режиму надзвичайного або воєнного стану, здійснюється у виключних випадках з метою його використання для термінової ліквідації надзвичайної ситуації, належного забезпечення обороноздатності країни або окремих її територій чи ліквідації наслідків збройної агресії, коли в даний момент не можливим є залучення публічних ресурсів (їх недостатності), що може призвести до завдання шкоди життю та здоров'ю громадян та територіальної цілісності держави».*

Також слід звернути увагу на *приводи* для відчуження публічного майна. Так підставою примусового відчуження майна є суспільна необхідність та задоволення суспільних потреб. При цьому в Законі про відчуження в умовах воєнного стану прямої вказівки на суспільну необхідність та суспільні потреби не вказується, однак під ними слід розуміти примусове відчуження індивідуально визначеного майна, яке необхідно для задоволення потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану та для відвернення чи ліквідації ситуації, що стали причиною введення правового режиму надзвичайного стану (ст. 6), без перерахування видів такого майна та конкретних способів його використання. Резюмуємо, що використання примусово відчужуваного індивідуального майна здійснюється для ліквідації наслідків воєнного стану у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, відповідно до Закону «Про правовий режим

воєнного стану» [3], тобто для державних (суспільних) потреб, що підтверджує спільність підстав такого відчуження.

Наразі необхідно звернути увагу на *умови* за яких здійснюється відчуження майна – відшкодування повної вартості примусово відчужуваного майна. Така умова визначена в ст. 3 Закону про відчуження в умовах воєнного стану, в якій зазначено, що «примусове відчуження майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану може здійснюватися з попереднім повним відшкодуванням його вартості, у разі неможливості попереднього повного відшкодування за примусово відчужене майно таке майно примусово відчужується з наступним повним відшкодуванням його вартості» [4]. Однак порядок такого відшкодування детально вписаний в Законі про відчуження землі [6], натомість такий порядок відсутній в Законі про відчуження в умовах воєнного стану, що є вадою правового регулювання з урахуванням того, що сучасний стан загрози територіальної цілісності безпеки та життя громадян під час нарощування збройної агресії росії є досить високий та й прогнози для подальшого недобросусідського відношення до України з боку росії є теж цілком очевидними. Нажаль тільки в загальному такий порядок визначений в Постанові Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2012 р. № 998 «Про затвердження Порядку розгляду заяв та здійснення виплат для наступної повної компенсації за майно, примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» [7].

Нижче доцільно звернути увагу на особливості правового регулювання процедури примусового відчуження майна для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності в умовах воєнного стану.

Так, відповідно до статті 4 Закону про відчуження в умовах воєнного стану «примусове відчуження або вилучення майна у зв'язку із запровадженням та виконанням заходів правового режиму воєнного стану здійснюється за рішенням військового командування, погодженим відповідно з Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласною, районною, Київською чи Севастопольською міською державною адміністрацією або виконавчим органом відповідної місцевої ради. У місцевостях, де ведуться бойові дії, примусове відчуження або вилучення майна здійснюється за рішенням військового командування без погодження з вищезазначеними органами» [4]. Про примусове відчуження або вилучення майна складається акт, в якому зазначаються: назва військового командування та органу, що погодив рішення про примусове відчуження або вилучення майна, або військового командування чи органу, що прийняв таке рішення; відомості про власника (власників) майна; відомості про документ, що встановлює право власності на майно (у разі наявності); опис майна, достатній для його ідентифікації; сума виплачених коштів (у разі попереднього повного відшкодування вартості майна).

Акт підписується власником майна або його законним представником і уповноваженими особами військового командування та органу, що погодив рішення про примусове відчуження майна, або військового командування чи органу, що прийняв таке рішення, і скріплюється печатками військового командування та/або зазначених органів. У разі примусового відчуження майна до акта додається документ, що містить висновок про вартість майна на дату його оцінки, яка проводилася у зв'язку з прийняттям рішення про його примусове відчуження. У разі відсутності особи, у якої відчужується або вилучається майно, або її законного представника під час складання акта про примусове відчуження або вилучення майна такий акт складається без її участі. У такому разі власник майна або його законний представник має право на ознайомлення з актом про примусове відчуження або вилучення майна.

Статтею 8 цього закону визначено, що «оцінка майна, що підлягає примусовому відчуженню, проводиться у порядку, встановленому законодавством про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність. У разі неможливості залучити до оцінки майна суб'єктів оціночної діяльності – суб'єктів господарювання така оцінка проводиться суб'єктами оціночної діяльності – органами державної влади або органами місцевого самоврядування за погодженням із власником майна. У разі відмови або відсутності власника майна зазначені органи мають право проводити таку оцінку самостійно». При цьому слід відзначити, що оцінка майна, за якою попередньому власнику було відшкодовано вартість примусово відчуженого майна, може бути оскаржена до суду. Право на відшкодування вартості майна (далі – компенсація) у разі його примусового відчуження в умовах правового режиму воєнного стану мають юридичні особи комунальної і приватної форми власності та фізичні особи, у яких відчужені будівлі, споруди, транспортні засоби та інше майно для потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану і відповідно їх правонаступники та спадкоємці.

Таким чином за цим законом власник має (зобов'язаний) передати своє майно на підставі акту примусового відчуження відповідному суб'єкту владних повноважень з отриманням відшкодування його вартості, та у відповідності до ст. 13 Закону має право звернутися до суду з позовом щодо відшкодування вартості примусово відчуженого майна. Дана категорія справ, відповідно до ст. 19 ЦПКУ [8] має вирішуватись в місцевих загальних судах в порядку цивільного. Попри те, що закон не передбачає право власника майна, яке підлягає примусовому відчуженню в умовах правового режиму воєнного стану оскаржувати рішення відповідного суб'єкта владних повноважень щодо відчуження такого майна таке право надано ст. 55 Конституції України, відповідно до якої «кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб», яке реалізовано через норму ст. 19 КАСУ як можливість оскарження до адміністративного суду рішень (нормативно-правових актів чи індивідуальних актів), дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень [9].

В той же час окремі нормативні акти, які регулюють по-сутті одну групу відносин, носять не систематизований характер. Так в законі не зазначено, що порядок надання власником заяви про компенсацію за майно, примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану. Натомість подання такої заяви та порядок її розгляду визначено Порядком розгляду заяв та здійснення виплат для наступної повної компенсації за майно, примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного стану [7], яким визначено механізм прийняття, розгляду заяв та здійснення виплат для наступної повної компенсації за майно, примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного стану, відповідно до якого «заява про виплату наступної повної компенсації за примусово відчужене майно (далі – заява) приймається, обліковується і розглядається за місцем відчуження майна: в умовах правового режиму воєнного стану – військовим комісаріатом. До заяви додаються акт про примусове відчуження майна та висновок про вартість такого майна. Виплата повної компенсації здійснюється органами, що прийняли рішення про примусове відчуження майна, у порядку черговості оформлення висновків за рахунок і в межах коштів, передбачених у державному бюджеті для виплати наступної повної компенсації за майно, примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану. Спори, пов'язані з виплатою наступної повної компенсації за майно, примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану, вирішуються в судовому порядку». Вважаємо, що для однозначного тлумачення порядку примусового

вилучення майна для суспільних потреб в період воєнного стану та отримання компенсації за таке майно, а також для виключення можливостей для оскарження підстав такого вилучення та відшкодування в судовому порядку, доцільно такий порядок урегулювати в Законі про відчуження в умовах воєнного стану.

В підсумку слід зазначити, що порівняльний аналіз правової природи та законодавчих підстав і процедур примусового відчуження майна для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності дає можливість зробити ряд висновків: по-перше, до процедур відчуження майна для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності можна віднести процедури відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності та процедури відчуження приватного та комунального (муніципального) майна в умовах правового режиму воєнного стану; по-друге, дані процедури є адміністративними, оскільки здійснюється за ініціативи суб'єктів владних повноважень на виконання останніми владно-управлінських функцій та в межах публічно-правових відносин; по-третє, слід відмітити схожість правової природи даних процедур та порядку їх реалізації, однак з відмінністю в приводах, об'єктах відчуження та порядку їх судового оскарження; по-четверте, явну перевагу нормативного визначення процедури примусового відчуження землі і явними вадами процедури відчуження індивідуального майна в умовах правового режиму воєнного стану, зокрема стосовно обмеження прав власників майна та відсутності обмежень повноважень суб'єктів владних повноважень; по-п'яте, в Законі про відчуження в умовах воєнного стану необхідно визначити перелік рухомого та нерухомого приватного та комунального майна, яке не може бути примусово вилучено для суспільних потреб та потреб національної оборони в умовах воєнного стану, яке має стратегічне значення для розвитку економіки (високотехнологічне сільськогосподарське обладнання, механізми обробки землі, майнові комплекси ресурсного забезпечення та ін.); по-шосте, на рівні Постанови КМУ необхідно систематизувати порядок примусового вилучення для суспільних потреб та потреб національної оборони рухомого та нерухомого приватного та комунального майна і порядок відшкодування шкоди власникам такого майна.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141;
2. Про введення воєнного стану» у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.
3. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 2 травня 2015 року № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст.250.
4. Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану: Закон України від 17 травня 2012 року № 4765-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 15. Ст.99.
5. Цивільний кодекс України: Закон України 16 січня 2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44. Ст.356.
6. Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності: Закон України від 17 листопада 2009 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 1. ст. 2.
7. Про затвердження Порядку розгляду заяв та здійснення виплат для наступної повної компенсації за майно, примусово відчужене в умовах правового режиму воєн-

ного чи надзвичайного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2012 р. № 998. *Офіційний вісник України* офіційне видання від 09.11.2012. № 83. Стор. 70. Стаття 3354.

8. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України 18 березня 2004 року № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492.

9. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року (з наступними змінами та доповненнями). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, 37. Ст. 446.